

Paulus in Tessalonika

door: Peter Cuijpers

Handelingen 17:1-9

Op reis naar Tessalonika

Paulus en Silas vertrokken uit Filippi en vervolgden hun reis door Macedonië in westelijke richting naar Tessalonika. Amfípolis en Apollonia worden als mogelijke pleisterplaatsen genoemd, waar zij de nacht verbleven; de drie afstanden bedroegen elk ongeveer 50 kilometer. Tessalonika, vandaag bekend als Saloniki, heette oorspronkelijk Thermae. Kassander, een generaal en zwager van Alexander de Grote, gaf aan de stad de naam van zijn vrouw Tessalonikè. Gelegen aan de Thermeische golf langs de weg Via Egnatia, was het een van de voornaamste haven- en handelssteden van Macedonië, tevens de hoofdstad van het tweede district en van de gehele provincie Macedonië. De bewoners bestonden uit Joden, Romeinen en Grieken, waarvan de laatsten het talrijkst vertegenwoordigd waren. Na de slag bij Filippi was Tessalonika een 'civitas libera' (vrije stad). Allerlei godsdiensten waren er vertegenwoordigd. Naast de oude goden van de Samothraciërs, de Kabieren, werden de Romeinse, Griekse en Oosterse goden vereerd. De Joden, die streng vasthielden aan hun voorvaderlijk geloof, hadden vele heidenen als godvrezenden (proselieten) gewonnen.

In Tessalonika bevond zich een synagoge van de Joden (vs. 1). En volgens zijn gewoonte ging Paulus bij hen binnen en drie sabbatten lang onderhield hij zich met hen uit de Schriften (vs. 2). Paulus was een Jood in hart en nieren. Hij droeg dit volk op zijn hart. Het evangelie dat hij predikte was eerst voor de Jood, en ook voor de Griek (Rom. 1:16). Als Paulus op zijn reizen een stad aandeed, ging hij als eerste onderzoeken of zich daar een synagoge bevond. Kennelijk was dit in Amfípolis en Apollonia niet het geval, anders had Paulus daar ongetwijfeld een bezoek gebracht aan de synagoge. In Tessalonika was wel een synagoge en evenals elders ging hij volgens zijn gewoonte bij hen binnen (vgl. Hand. 13:5; 14:1; 17:2,10). Drie sabbatten lang onderhield hij zich met hen uit de Schriften. Het onderwerp van deze gesprekken was de Christus. Vanuit de Schriften (het Oude Testament) werd aangetoond dat Jezus de Christus was, en dat Hij moest lijden en opstaan uit de doden (vgl. Luc. 24:25-27). Alles draait in de Bijbel om één Persoon, de Christus. Jezus, de beloofde Messias, is het Middelpunt.

Het Oude Testament bevat 330 verbazingwekkend nauwkeurige en verschillende profetieën over de Christus. Als voor de vervulling van een enkele profetie de waarschijnlijkheid 1:2 wordt aangenomen (in werkelijkheid is ze veel geringer), dan bestaat voor de vervulling van vijftig profetieën een kans van 1:1.125.000.000.000.000.000, namelijk precies één mogelijkheid op 2ⁿ. Omdat het bij de Messiaanse voorzeggingen om de vervulling van 330 profetieën gaat, is dat voor totaal 330 profetieën een onbeschrijfelijk kleine kans (1:2,187 x10 tot de 99ste). De grootte van dit getal kan men zich niet voorstellen¹.

Paulus bewees dus vanuit het Oude Testament dat Jezus de Christus was en dat Hij moest lijden en opstaan uit de doden. De Joden maakten daarop tegenwerpingen, welke door de apostel werden weerlegd. Sommige Joden lieten zich hierdoor overtuigen en sloten zich bij Paulus en Silas aan (vs. 4). Slechts enkelen uit de Joden kwamen tot geloof in Christus, des te groter was echter het getal van de godsdienstige Grieken die gelovig werden. Ook vele voorname vrouwen uit Tessalonika sloten zich bij Paulus en Silas aan. Lucas maakt verschillende keren melding van voorname vrouwen, die het evangelie aannamen (16:13; 17:4, 12). Het schijnt dat dezen in de Griekse steden veel invloed hadden (vgl. 13:50). Uit de brieven van Paulus aan de Tessalonicenzen blijkt dat de meerderheid van de gelovigen uit de volken (heidenen) afkomstig waren.

De Joden waren op zijn zachtst gezegd niet blij met deze ontwikkeling. Uit jaloezie namen zij enige boze mannen van het gepeupel te hulp, mannen die hun dag doorbrachten op de markt en voor alles te vinden waren. Zij veroorzaakten een volksoploop en binnen de kortste keren werd de stad in tumult gebracht (vs. 5a). Deze aanpak van de Joden was een kwalijke zaak. Paulus schreef later dat zij hiermee de maat van hun zonden hadden vol gemaakt en Gods toorn over zich hadden afgeroepen (1 Tess. 2:15-16). In de veronderstelling dat Paulus en Silas in het huis van Jason waren, waar zij hun intrek hadden genomen, ontstond er een samenscholing voor het huis om hen voor het volk te brengen (vs. 5b). Daar Lucas van Jason spreekt als van een bekende persoonlijkheid, mogen wij veronderstellen dat hij in latere tijd een voorname rol speelde. Of Jason een Griek of een Jood

was, is niet duidelijk. Jason is een Griekse naam, maar deze werd soms aangenomen door Joden die Jozua heetten. Sommigen vereenzelvigen hem met de Jason uit Romeinen 16:21, maar dit is maar gissen. Als deze mening juist is, dan was Jason een Jood, want Paulus rekent hem onder zijn bloedverwanten of volksgenoten. De Joden probeerden Paulus en Silas voor het volk te brengen, dat wil zeggen voor de volksvergadering, die in de stad Tessalonika de hoogste macht uitoefende: *"Toen zij hen echter niet vonden, sleepten zij Jason en enige broeders voor de stadsbestuurders en riepen: Dezen, die het aardrijk in oproer brengen, zijn ook hier gekomen, en Jason heeft hen opgenomen"* (vs. 6).

Paulus en Silas waren echter niet meer in het huis van hun gastheer, hetzij toevallig, hetzij omdat zij gewaarschuwd waren. Daar het opgehitste volk slachtoffers eiste, sleepte men Jason en enige broeders voor de stadsbestuurders. De aanklacht was direct gericht tegen Paulus en Silas, indirect tegen Jason en de andere broeders. Het waren 'onruststokers' die het aardrijk in oproer brachten, en Jason was medeschuldig door hen onderdak te bieden: *"Deze handelen allen tegen de verordeningen van de keizer door te zeggen dat er een andere koning is: Jezus"* (vs. 7).

De aanklacht kreeg een politieke lading. De verordeningen waarvan hier sprake is, waren de leges majestatis, waardoor de persoonlijke rechten van de keizer gehandhaafd werden; de overtreding heette 'crimen (laesae) majestatis' (majesteitsschennis) en werd met de dood bestraft. De aanklacht had een ander karakter dan te Filippi. Daar verklaarden Romeinse burgers dat het met hun eer in strijd was, zich door vreemdelingen joodse gebruiken te laten opdringen. Hier zijn het Joden, die zich voor de Griekse stadsburgers als aanhangers van de keizer voordoen. Dezelfde houding hadden de Joden tegenover de Heer Jezus aangenomen (vgl. Luc. 23:2; Joh. 19:12). Deze aanklacht bracht de stadsbestuurders en de menigte die het hoorden in verwarring (vs. 8).

Daar de keizers zeer gevoelig waren wat hun persoonlijke voorrechten betrof, raakten de stadsbestuurders en de menigte in verwarring. Het volk vreesde het verlies van de vrijheden die de stad genoot, en de stadsbestuurders waren persoonlijk verantwoordelijk voor een mogelijk oproer. Daarom traden de stadsbestuurders gematigd op. Waarschijnlijk kenden zij Jason en de andere broeders en zagen zij wel in dat er onvoldoende bewijs was om de zaak op de spits te drijven. Jason en de overigen kregen een borgtocht opgelegd en werden vrijgelaten (vs. 9). De borgtocht kon persoonlijk zijn, waarbij een persoon zich borg stelde, of zakelijk, waarbij geld of ander goed als onderpand werd gegeven. Mogelijk werd geëist dat Jason ervoor zou zorgen dat Paulus en Silas zich verder rustig hielden. Een andere mogelijkheid is dat Jason en

de overigen een geldsom moesten afgeven, welke verbeurd verklaard zou worden als er nog meer klachten zouden binnenkomen.

Om over na te denken

Paulus *onderhield* zich drie sabbatten lang met de Tessalonicenzen uit de Schriften, terwijl hij uitlegde en aantoonde dat de Christus moest lijden en opstaan uit de doden, en dat Deze de Christus is, deze Jezus die hij verkondigde (vs. 2-3). Er zijn uitleggers die zeggen dat het werkwoord 'dia-legomai' (onderhouden) hier niet zozeer 'gesprekken voeren' als wel 'toespreken' betekent. Anderen daarentegen zeggen dat het hier juist wél betekent zich met iemand te onderhouden of met iemand te discussiëren. Hún uitleg over dit gedeelte is: daar het hier voor de eerste keer en later veelvuldig voorkomt (17:17; 18:4, 19:9; 20:7,9; 24:12), schijnt het een verandering in Paulus' leermethode aan te duiden. Bij de Joden bestond het onderwijs gewoonlijk in een doorlopende redevoering, waarbij de toehoorders alleen luisterden (vgl. Luc. 4:16-21). Het schijnt echter dat Paulus zich in de Griekse steden de Socratische methode eigen maakte, dat wil zeggen de onderrichting door vragen en antwoorden.

Verwarring alom! Wie van de kenners heeft er nu gelijk? Paste Paulus in de Griekse steden de oude en vertrouwde Joodse leermethode toe, of heeft hij zich daar de Socratische methode eigen gemaakt? Moeten wij ons over dit soort vragen het hoofd breken? Is het werkelijk van belang te weten welke methode van prediking/evangelisatie Paulus toepaste om mensen te overtuigen? Gaat het bij ons om de methode of om de redding van verloren zondaren? Er zijn nog altijd christenen die zich bijzonder druk kunnen maken over de manier van evangeliseren of prediken. Als een evangelist bijvoorbeeld gebruik maakt van een PowerPoint presentatie, is dit in hun ogen een wereldse methode. Ik ben van mening dat de methode (of het middel) in dit geval ondergeschikt is aan het doel: verloren zondaren in aanraking brengen met Jezus Christus, en die gekruisigd. Of dit nu op een kistje, vanachter een kathedraal, achter een tafel of rondom een tafel, met of zonder PP presentatie e.d. gebeurt, is van geen enkel belang. Wat wél van belang is, is dat onze prediking in betoon van de Geest en van kracht is (1 Kor. 2:4), zodat mensen overtuigd raken dat Jezus de Christus is. En dat Hij moest lijden voor onze zonden en moest opstaan uit de doden (Hand. 17:3).

Gods Geest heeft ons de vrijheid gegeven om van verschillende methoden gebruik te maken. Welke methode in een bepaalde situatie of tijd het beste is, zal Hij ons wel duidelijk maken.

ⁱ Deze is het...van Wie de profeten gesproken hebben (Roger Liebi, Uitgeverij Medema,Vaassen)